

B Y L A E A¹

Regulatiën van de Krugersdorp Ondersteunde School.

1. Deze school wordt bestierd door eene Commissie uit minstens vijf leden, gekozen door de gemeente-leden der Hollandsche Kerken in dit district. Twee derden van de Commissie vormen een quorum.
2. De Commissie vergadert minstens tweemaalens jaars, en wel in de maanden April en October; en doet jaarlijks verslag aan den plaatselijken Kerkeraad van den toestand der School.
3. Er wordt onderwijs gegeven in de Hollandsche en Engelsche talen, in de vakken gespecificeerd in Schoolwet No. 1, 1882, en in zoo vele talen en vakken als van tijd tot tijd door de Schoolcommissie wordt bepaald. De Hollandsche taal blijft echter het medium van onderwijs.
4. Schoolgelden te zijn:

Voor lager onderwijs per maand £0. 6s. 0d.

Voor middelbaar onderwijs per maand £0. 8s. 0d.

Behoeftige kinderen ontvangen gratis onderwijs. Kinderen beneden acht jaar betalen halve prijs.
5. Ouders die drie of vier kinderen in school hebben betalen voor een halve prijs, die vijf of meer kinderen in school hebben betalen voor twee halve prijs.
6. Ouders wier kinderen niet volgens Gouvernements tarief 15 dagen in de maand school gaan, zullen gehouden zijn dubbel te betalen.
7. Alle schoolgelden maandelijks vooruit te worden betaald aan den Thesaurier, en wel op den eersten schooldag der maand.
8. Ouders die kinderen uit de school nemen geven minstens een maand te voren schriftelijk kennis aan de Schoolcommissie.

sie, indien niet, zullen zij gehouden zijn voor de geheele volgende maand te betalen.

9. De regeling en verantwoording van de School binnen de Schooluren berust bij den Hoofdonderwijzer, onder toezicht der Commissie. Zijn zalaris te zijn £250 per jaar met vrije woning.

10. De schooluren te zijn van 9 tot 12 en van 2 tot 4 uur.

11. Er wordt jaarlijks in de maand December een publiek schoolexamen gehouden door den Hoofdonderwijzer, onder toezicht der Commissie, waartoe de ouders en belangstellenden uitgenoodigd worden.

12. De vakantie-dagen te zijn:

Een week met Paschen.

Drie weken in Juni.

Een week in September.

Drie weken met Kerstfees.

En alle publieke feestdagen.

13. Bovenstaande reglementen kunnen naar goedvinden gewijzigd worden door de Schoolcommissie.

Kregersdorp, 17 Juni 1890.

J.C. Human.

Voorzitter.

B Y L A E B¹.

Huishoudelijke bepalingen van Hekpoortskool.

Hekpoort Destrik

Rustenburg Wijk Hogevelde.

Wij ondergetekende school commissie maken de volgende Huishoudelijke artikelen met de mede ondergetekende Als onderwijzer B.C. Lottering

Art. 1 De onderwijzer verbint zich voor 6 maandin om zich school te houden op de Boven genoemde Plaats onder Eene zelaris van 5 shiellings van Elk Kind in de maand mit de toelagen van Het Gouverniemint.

Art. 2 De onderwijzer is Verplicht om school te Houden van Maandag tot Vrijdag de school urin zijn Deze S Morgens 9 uur tot 12 ure in S Namidag van 1 tot 4 S Avonds.

Art. 3. De onderwijzer is Verplicht om onder Een Behoorlijke toezich te staan van Enc School Commisie En onder de opzich van de Nederdeits Hervormd of Grefformeerde Gemeente.

Art. 4. De onderwijzer Hebt de vrijheid om Elke Drie maandin 14 Vacantie dagen te houden met nachtmaal.

Art. 5. Het school zults Morgens Beginnin mit Bybel Lezin zingen in Een Gebedt in ook de zelfde s namiddags zluiten.

Art. 6. De school Comissie is verplicht Elke Maant Ene Behoorlijke toezich te houden over Het bevorderen van het Lerin Der Kinderin

Art. 7. De school Commiessie is verplicht om Een school Behoorlijk voor de onderwijzer Mit benevins school Meubeliment gratis te geven

Art. 8. De school Commissie zal de Reg hebben om hun Kinderin uit de school te halin met verhuizen ook de Belanghebbers van de school Ook moeten zij de school Repererin

Art. 9. De school Commiessie zult Behoorlijk moeten worden Aangeschreven tot Bijwoning van vergadering onder de Handtekening van de Voorzitter in de benoemde onderwijzer.

Art. 10. Het school zult Ene Anvang nemen De 2 dag Janie-
arie 1888,

Aldus gedaan te Hekpoort Dustrik Rustenburg Wijk

D. Voorzitter Hogeveld.

J. v. J. Botha. De onderwijzer

in de Commissie H.A. Kotze. B.C. Lottering.

H.B. lottireng A.J.J. Joubert.

BYLAEC¹.

Huishoudelijke bepalingen van Floridaskool: 1888.

Huishoudelijke Bepalingen gepasserd bij een School-commissie vergadering gehouden te Florida „Vogelstruisfontein" W.W. Randt Z.A.R. op den 27 Juli 1888 voor het regelen van een Goewernements school overeenkomstig artikel 8 der Wet van Onderwijs.

Artikel I.

Het onderwijs zal gegeven worden in het Hollandsche en Engelsche Talen, bevattende Lezen, Schrijven, Spellén, Bijbelsche geschiedenissen, Aardrijkskunde, Taalkunde, Rekenkunst, en Zingen.

Artikel II.

Onderwijs zal gegeven worden in Christelijke geest en school zal dagelijks geopen worden met gebed en gesloten met dankzegging.

Artikel III.

Het school zal open wezen vijf dagen in elken week, Maandag, Dingsdag, Woensdag, Donderdag en Vrijdag — Uitgezonderd Vacantiedagen.

Artikel IV.

Er zal elken drie maanden Examen gehouden worden van de Kinderen, door den Onderwijzer, en de School Committee in tegenwoordigheid van de ouders en het Publiek.

Artikel V.

Vacantie dagen zal zijn acht weken in Elk jaar, Drie Weeken van 21 Dec. een week in Paasch week, Drie weeken van 21ste Juni en een week in September.

Artikel VI.

Ouders zal verplicht zijn Drie maanden Kennis te geven

---

1. O.D. 4/4, nr. 126.

wanneer zij een kind uit het school wensch te nemen.

H.G. van der Hoven. Voorsitter.

T.E. Smit.

T.A. Orsmund.

T.J. Louw, Secretaris.

B Y L A E D¹.

Kontrak tussen Rondgaande Onderwyser en Ouers (1891).

Witvontien, Dst. Potcherfstroom

Myk gad Rand 24/1291

Den Ed.Superintendent

Belofte in Voorstel van onderwyser.

Ik ondergetekenen

1. belooft deze school te reegelen naar den wet in vermoegen, zoo dat het geregeld zal toegaan in met stichting in alle oerbied de onderwyser zal niet toelaten dat er gesproken zullen worden in de school door de kinderen behalve zij of hij moet een of ander deng van noode hebben,
2. de onderwyser zal trachten de kinderen op telijden in de vakken waar de ouders lust in heeft.
3. Indien de ouders verlangen zal dat de onderwyser zorgen zal voor de boeken het geen de kinderen van noode heeft tot gebruik van de school zoo zal de onderwyser er voor zorge de onderwyser zal het van den Ed Superintendent vorderen in dan over handen aan de voor zetter in de Voor zetter aan de kinderen.
4. de Onderwyser bepaalde hierbij zoo dra de tweede kwartaal begennen zal de kinderen teeleeren de noote van gezangen in psalmen
5. de Onderwyser bepaalde hierbij geen kind te ontvangen

voor een of twee maanden om onderwijs te geeven of de ouders zal verplich zijn ten volle tien sielengs te betalen voor elk kind in de maand in de onderwijzer bepaalde hier bij niet kinderen in te sluiten onder de 6 jaren in de lijs alzoö geeve de Heere mij krach in genade uit de hoogte om te voldoen het geen belooft is te doen

Adres: P.C. Bonthuys Onderwijzer
Witvontein P.C. Bonthuys.
c/o J. Soundy Esgr.
Box 24,
KrugersDorp.

BY LA E E¹.

Toespraak van den Heer Mansvelt, te Paardekraal gehouden
(1891).

Burgers van de Z.A. Republiek, oudere en jongere vrienden.

Het is mij een behoefte, alvorens de mij opgedragen taak te vervullen, den Heeren leden van de feest-commissie mijnen dank te betuigen voor de gelegenheid mij gegeven om bij eene plechtige gelegenheid als deze een enkel woord te spreken over een onderwerp, dat mij zo zeer ter harte gaat, en dat voor dit nieuwe land mijner inwoning van zulk onberekenbaar groot gewicht is. Ik zeg niet te veel, als ik het de levenskwestie van deze Republiek noem en kwestie voor het Transvaalsche Volk van hooger gewicht nog dan zelfs die van spoorwegen, landbesproeiing, goud- en andere industriën.

Wat deze kwestie tot een van overwegend belang maakt, is het feit, dat de ontdekking van goud en andere kostbare delfstoffen de wel natuurlijk begaafde en verstandige,

1. Staatsargief Pretoria, Los stukke; De Lydenburger,
16 Januari 1892.

doch wetenschappelijke weinig of niet ontwikkelde oorspronkelijke bewoners dezes lands in toestanden en omstandigheden gebracht heeft, waaraan vóór weinige jaren niet gedacht werd, die hun geheel vreemd zijn en ten eenemale van hun vroegere toestanden en omstandigheden verschillen. Had deze staat zich als andere landen langzamerhand en geleidelijk kunnen ontwikkelen, dan heb ik genoeg vertrouwen in het gezond verstand en den aanleg van den Afrikaner om te veronderstellen, dat alles, volgens het gezegde van wijlen President Brand, van zelf terrecht zou zijn gekomen. Doch dit is niet het geval. De toestanden zijn eensklaps als door een toverslag veranderd, en de Transvaler ziet zich op dit oogenblik voor kwesties geplaatst, waaraan hij voor slechts weinige jaren in de verste verte niet dacht of denken kon en waarvoor hij toch een oplossing moet vinden. Ons land wordt oorstroomd door vreemdelingen, mannen van kennis, ontwikkeling en geestkracht. Zullen de oorspronkelijke inwoners en erfgenamen des lands zich tegenover die vreemdelingen handhaven en niet eerlang hunne diennaren - hunne houthakkers en waterdraggers zijn; dan zullen zij zich van deselfde wapenen des geestes moeten bedienen; dan moeten de kinderen onzes volks een betere opvoeding ontvangen dan tot heden het geval was; dan moet het onderwijs degelijker worden, dan moeten we ook onze eigen onderwijzers en ambtenaren vormen, die niet uit gunst of om vriendschap of verwantschapsbetrekkingen, maar krachtens hunne kennis en bekwaamheid de verschillende ambten in den staat zullen bekleeden en deze Republiek een cervolle plaats in de rij der staten doen innemen.

Doch niet alleen om deze, ook om andere redenen is het noodig, dat er met spoed en ernst aan het volksonderwijs gearbeid worde. Evenals barbaarsche inboorlingen het eerst en het liefst de ondeugden van een beschaafd volk

overnemen, waarmede zij in aanraking komen, zoo zien wij helaas! ook, dat ons opgroeiend geslacht van jonge Afrikaners maar al te zeer geneigd is, de ondeugden van den vreemdeling over te nemen.

Ik noem slechts het zoo heillooze en verderfelijke misbruik van sterken drank, de ontheiliging van den Zondag, het bezigen van ijdele of godslasterlijke taal en woorden. Tegen deze, naar ik vrees, toenemende ondeugden kan alleen een degelijk volksonderwijs ons helpen; maar dan ook een onderwijs, gegrond op Gods Woord, op de geschiedenis en de overlevering van ons volk, op den aard en de zeden onzer natie. Geen ijdel vertoon van godsdienstige vormen en uitdrukkingen, van schijngeleerdheid, geen streven naar 't onmogelijke; maar een degelijk, ontwikkeld, praktisch godsdienstig onderwijs waardoor onze kinderen zullen gevormd worden tot natuurlijk en degelijk ontwikkelde, zelfdenkende, zelflezende, onbekrompen godsdienstige burgers, die zich niet door iederen vreemdeling alles behoeven te laten wijsmaken en hun positie in de maatschappij zullen weten te handhaven. Een jongeling die een verstandig godsdienstige opleiding heeft genoten, die goed en grondig heeft leeren lezen, wien liefde voor de geschiedenis zijns volks en voor die der menschheid in het algemeen is ingeboezemd, en in wien door een verstandig onderwijzer waarachtige dorst naar kennis is opgewekt, zal niet zijn lust en vermaak in ijdel gezelschap op straat of in de kantien zoeken, en wordt een zegen voor zijne huisgenooten en die maatschappij, in plaats van een vloek en ergernis.

Zal echter het onderwijs vruchtbaar natuurlijk ontwikkeld, en waarlijk nationaal zijn, zullen onze kinderen opgroei in den geest hunner groote vaders; zullen zij, met waarachtigen eerbied en liefde voor de vaders en hunne heldengeschiedenis bezielde, als echte patriotten opgroeien

en de overlevering van „dat volk vol holdenmood" voortzetten, dan is het noodig, dat zij hunne eerste opleiding ontvangen door middel van de taal dier vaderen, die zoo nauw met hun karakter, hunne denkwijze en hun godsdienst samenhangt.

Taal en volk zijn een. De taal van een volk is te innig met zijn wezen verbonden, dan dat het die ongestraft, evenals een afgedankt kleed, kan afleggen. De man, die onverschillig is voor zijne taal, die niet de fijnere snaren zijns gemoeds voelt trillen bij de herinnering aan de klanken, waarin zijne moeder hem leerde stamelen en bidden, bij het hooren der klanken waarin zijn vader hem het eerst lessen van liefde en ernst mededeelde, die man is ontaard, is een gevoellooze machine die zijn eerstgeboorterecht, al wat den rechtgeaarden mensch het dierbaarst is, voor een schotel linzenmoes aan den meest biedende verkoopt. Daarom is het naast een gezond, godsdienstig onderwijs van het hoogste belang, dat een kind grondig onderwezen worde in zijne moedertaal. Niet alleen omdat daardoor de rechte gevoelens als mensch en burger van den staat bij hem aangek^wekt worden, maar ook omdat alleen door het onderricht in en door de moedertaal de menschelijke geest op de natuurlijkste en geleidelijkste wijze kan worden ontwikkeld.

Het heeft mij op mijne inspectiereis innig gegriefd, te vernemen, dat er zelfs in dit zoo duur gekochte land menschenburgers dezer Republiek worden gevonden, die kortzichtig genoeg zijn om niet alleen weinig waarde aan het onderwijs in de moedertaal te hechten, maar zelfs zoo ver gaan, dat zij hunne kinderen uitsluitend door het Engelsch laten opvoeden.

Het zal zeker vele in den lande aanstoot geven, wanneer ik mij over deze zaak uitlaat; doch, waar ik ondanks

mijzelf door de Hooge Regering en door de vertegenwoordigers dezer Republiek herwaarts geroepen ben om mijne krachten aan het onderwijs en de opvoeding van de kinderen dezes lands te wijden, daar zou ik tegen mijne roeping en mijn geweten handelen, als ik mij op dit kritieke punt niet duidelijk en ondubbelzinnig uitsprak; en waar ik verwachten moet, daardoor velen tegen mij in het harnas te jagen, daar zie ik mij door mijn geweten en roeping gedrongen met den grooten Luther uit te roepen: „Hier sta ik, ik kan niet anders! God helpe mij!" Terwijl ik met Gods hulp en gesteund door de volksvertegenwoordigers en de HEd. Regering dezer Republiek trachten zal om, zoveel de omstandigheden maar eenigszins toelaten, ook onzen Engelschen medelandgenoten recht te doen wedervaren, acht ik het op grond der vroeger gemelde redenen mijn duren plicht, in de eerste plaats de landstaal - het Hollandsch - te handhaven. Aan de handhaving der taal toch hangt mi. het voortbestaan onzer nationaliteit. Ik heb het elders gezegd, en ik herhaal dat hier bij deze plechtige gelegenheid; dat ik gedurende mijn 17 jarig verblijf in Zuid-Afrika de Afrikaners heb lief gekregen, en dat ik het als een deel mijner levensroeping beschouw, een volk dat zich onder duizenden bezwaren en tegenheden op zulk een betrekkelijk hoog peil van ontwikkeling en zedelijkheid heeft weten te handhaven en te midden van tallooze barbaren voor ontaarding en verdierlijking is bewaard gebleven, naar mijn vermogen bij te staan in den kampstrijd voor zijne taal, zijne zeden, zijne godsdienst, zijne nationaliteit.

Ik ben niet blind voor de gebreken van het volk van Zuid-Afrika; maar dat neemt niet weg, dat ik het ten hoogste in hen bewonder, dat zij, afgesneden van de groote beschaafde wereld en dagelijks omringd door tallooze zedelijk diep gezonken barbaren, toch hebben vastgehouden aan hunnen

Bijbel, aan de voorvaderlijke strenge zeden, aan hunne taal. Ik bewonder het in het Arikaansche volk, en bijzonder in de burgers dezer Republiek, dat zij zelfs op hunne eindelooze omzwervingen, verstoken van alle gerieven en benodigheden des beschaafden levens, toch nog, zoover hun eigen zwakke opvoeding strekte, hun kinderen hebben onderwezen, niet alleen in den Bijbel, maar ook in de beginselen van lees-, schrijf- en rekenkunst. Ik waardeer en bewonder in hen, naast hunne bekende gastvrijheid, hun bereidwilligheid tot hulpbetoon, hun hartelijkheid, hun ongekunsteldheid, hun opgeruimden levenslustigen zin, door soberheid getemperd, hun taaie volharding, hun helder oordeel en gezond verstand, hun vatbaarheid voor hoogere ontwikkeling, hun aristocratischen trots; en, waar andere volken bij de plotselinge aanraking met zulk een overstelpenden stroom van hoogst begaafde en beschaafde vreemdelingen gevaar zouden loopen, hun zelfstandigheid en nationaliteit te verliezen daar koester ik de hoop, en het vertrouwen, dat de Afrikaner op grond van bovengenoemde eigenschappen met Gods hulp voor zulk een lot bewaard zal blijven.

Voor een paar dagen kwam ik in aanraking met iemand, die niet schroomde als zijne meening te kennen te geven, dat dit de laatste groote bijeenkomst der Boeren zal zijn en dat zij over tien jaar tot het verleden zal behooren en geen merkbaren invloed meer op de aangelegenheden van dit land zal uitoefenen.

Het hangt, naast den Bestierder aller volken en aller dingen, van uw af, ouder en jongelieden of deze profetie al dan niet vervuld zal worden. Ik voor mij geloof het niet. Ik heb vertrouwen in de toekomst van het Afrikaansche Volk. Ik geloof niet, dat zij door de Voorzienigheid bestemd zijn om, na onder zoveel strijd en lijden dit heer-

lijke en rijkbedeelde land veroverd en ontgonnen te hebben en voor het Evangelie en de beschaving te hebben opengesteld zelf spoorloos uit de geschiedenis te verdwijnen en voor andere plaats te maken. Er mogen Afrikaners, ook in deze Republiek, zijn die voor goud of voordeel er geen bezwaar in vinden, hun zelfstandigheid, hun zeden en godsdienst, hun taal en nationaliteit te verloochenen, ik weet toch ook - en mijn laatste reis heeft mij in deze overtuiging versterkt - dat er ook velen, zeer velen zijn die er anders over denken, die trouw aan de overlevering hunner vaders, met een Mozes van ouds liever de schatten van Egypte zullen van de hand wijzen dan hunne nationaliteit, hun zelfstandigheid verloochenen. Er zijn er nog wel 10,000 overgebleven, die de knie niet voor Baäl gebogen hebben en die nog vast houden aan de godsdienst, de zeden en de taal hunner vaders.

Doch dit geslacht sterft langzamerhand af, wij leven tegenwoordig snel en „alles zal niet recht komen“, als wij niet de rechte middelen aangrijpen en overeenkomstig de eischen van deze stoomden snel weten te handelen. Er moet snel en zonder verzuim gehandeld worden; er is geen tijd te verliezen. Zal de erfenis onzer vaders ons niet door eigen schuld ontvallen, dan is het noodig dat het volksonderwijs met alle ernst worde behartigd; dat het worde ingericht naar de eischen van onzen tijd en dat wij ons niet tevreden stellen met het gebrekkige en onvoldoende onderwijs, dat in zooveler plaatsen tot heden de eenige uitrusting was die onzen kinderen werd medegegeven bij het aanvaarden van den grooten maatschappelijken strijd, dien niemand meer vermijden kan. Dan moeten alle ouders begrijpen, dat het hun plicht is om, zooals vele ouders mij op mijn inspectie reis gezegd hebben te zorgen dat, waar zij zelve in hun tijd maar drie of zes maanden school

gehad hebben, hun kinderen minstens drie of zes jaren goed onderwijs ontvangen. Dan moet er gezorgd worden dat dit onderwijs gegeven worde door bevoegde personen, mannen en vrouwen, die hunne hooge roeping verstaan en er zedelijk en verstandelijk voor berekend; niet door menschen die, zooals nog maar al te dikwijls het geval is, voor niets anders deugen of te lui zijn om door eerlijken handenarbeid hun brood te verdienen. Dan moet er ook gezorgd worden, dat het onderwijs in nationalen geest worde gegeven, d.w.z. dat niet alleen de moedertaal in de eerste plaats grondig worde geleerd, maar ook, dat het onderwijs worde ingericht overeenkomstig de eischen van onzen tijd en met het oog op de toekomstige maatschappelijke betrekking der leerlingen. Dan denke en zegge men ook niet langer dat iedereen, die zelfs een beetje lezen en schrijven kan, goed genoeg is om kleine kinderen te onderwijzen; van den goeden grondslag van een gebouw - ook bij onderwijs - hangt het geheel gebouw af.

Het mag niet het doel en de strekking van het volksonderwijs zijn, alle kinderen tot geleerden of klerken te maken. De boeren en ambachtslieden vormen, zooals de Engelschman terecht zegt, den ruggegraat van het land, en daarom moet het onderwijs, aan onze toekomstige boeren en ambachtslieden gegeven, ook overeenkomstig hunne aanstaande roeping zijn. Wij moeten met alle erkenning van wat onderwijzers van elders tot heden voor onze kinderen gedaan hebben, maatregelen nemen om onze eigene onderwijzers en onderwijzeressen te vormen, kinderen van het volk, die met het karakter en de eigenaardigheden van ons volk bekend zijn, die met ons sympathiseeren en aan wie wij veilig de vorming en opleiding van het ongroeiend geslacht kunnen toevertrouwen. Ik hoop en vertrouw dan ook, dat ik, als ik na rijp beraad voorstellen tot wijziging en verbetering

der bestaande wet op het onderwijs zal doen, door de vertegenwoordigers des volks en door onze HEd. Regeering in mijn streven naar de verhooging van het welzijn des volks zal gesteund worden, gelijk mij reeds op mijn laatste reis de verzekering daarvan door velen gegeven is.

Moge tevens onze HEd. Regeering de wijsheid ontvangen om maatregelen te beramen, waardoor een der grootste hinderpalen zal worden weggeruimd, die tot heden het onderwijs en de opvoeding onzer landskinderen zoo zeer belemmerd hebben. Ik bedoel natuurlijk den arbeidersnood, waardoor zoovele ouders gedwongen worden hunne kinderen van de school te onttrekken, ten einde arbeid in 't veld of op de plaats te verrichten - een treurige stoornis in den geregelden gang van hunne ontwikkeling.

Wat de vaderen met opoffering van goed en bloed en met het geweer in de hand verworven hebben, moet in de toekomst door den onderwijzer bevestigd, verdedigd en gehandhaafd worden. En daarom doe ik bij deze plechtige gelegenheid en op deze door de geschiedenis gewijde plaats, waar uwe vaderen zich op een der innigste en gewichtigste tijdstippen in de geschiedenis van Zuid Afrika, met terzijdestelling van alle persoonlijke belangen en zienswijzen, voor het gemeenschappelijk welzijn plechtig aan elkander verbonden hebben, een beroep op u, jongelieden, mannen en vrouwen der toekomst om thans in uw hart de gelofte te doen om het pand en de erfenis, u door die heldhaftige vaders toevertrouwd, als een heiligdom te bewaren. De erfenis, die zij u nalaten is tweesterlei; gij ontvangt van hen de grond, die met hun zweet en bloed gedrenkt is. Zorgt dat gij dat erf bewaart, niet met de wapenen des gewelds, die uwe vaderen alleen in den uitersten nood hebben ter hand genomen, maar met de wapenen des vredes en des geestes. Maakt gebruik van de gelegenheid, die u

aangeboden wordt of zal worden om die kennis op te doen, waardoor gij in staat gesteld wordt om dat erf met wijsheid te besturen, om dien in zoovele opzichten rijk gezegenden grond tot uw en anderer voordeel te bewerken en te ontginnen, en er al de schatten uit te halen, waarmee hij door de Voorzienigheid zoo ruim bedeed is. Het bezit van de rijkste gronden en schatten zal u niet baten en zal u eerder tot verderft strekken, als gij niet de kennis bezit om ze met wijsheid en beleid te bestieren en te bewerken; en, zooals, helaas! de geschiedenis der laatste jaren reeds heeft geleerd, de grootste rijkdommen kunnen in een vloek veranderen, als de bezitter er geen ander gebruik van weet te maken, dan om het zoo plotseling verkregen gold in kantienen en biljartkamers te verteren tot zijn eigen verderf, tot verdriet en leed van zijne huisgenooten, tot schade en zekere ondergang van zijn volk en land.

Doch er is nog een andere erfenis, u door uwe kloeko vaders nagelaten, eene erfenis, die oneindig meer waard is dan de kosbaarste bezittingen, ik bedoel dien geest van vroomheid en eenvoudigheid, dat rechtmatig zelfvertrouwen, die liefde voor zelfstandigheid die zich liever de grootste zelfopoffering getroost dan te bukken onder onrechtvaardig gezag; dien moed en die onverschrokkenheid, die voor geen bezwaren of gevaren terugdeinst. Bewaart die panden, u toevertrouwd, en streeft er naar om ook waar de omstandigheden veranderd zijn, u uwer vaders waardig te maken, schaamt u niet, Afrikaners te zijn. De Afrikaners - de Transvalers - zijn niet meer het onbekende en ongeachte volk van voorheen. De groote, beschaafde wereld heeft met verwondering en bewondering de heldedaden uwer vaders gadeslagen. Zorgt gij thans, dat gij dien welverdienden roem handhaaft door met de wapenen des vredes u een plaats

te veroveren naast de overige beschaafde natien. Legt u, waar u de gelegenheid wordt aangeboden, met ijzeren wil en volharding toe op de beoefening van die kennis en die wetenschappen, die nodig zijn om de sluimerende krachten en de nog begraven schatten van dit zoo gezegend land te ontwikkelen tot uw eigen voordeel en tot heil en geluk van de menschheid in 't algemeen.

Er zijn ongelukkig Afrikaners die zich dien naam schamen, alsof hunne ouders bastaarden waren, en die geen hooger ideaal kennen dan den vreemdeling na te bootsen. Zulke ongelukkige wezens begrijpen niet, dat de rechtschapen vreemdeling hen om hun karakterloosheid veracht, terwijl zij door hun eigen stamgenooten natuurlijk gewantrouwd worden. Een verstandig man, dien ik op reis ontmoette drukte dit uit met de woorden: „Een verbasterde Afrikaner is de slechtste ding wat daar is" en er is geen rechtschapen Engelsman of vreemdeling die hem dit niet nazegt.

Het is nauwelijks noodig te zeggen, dat ik hiermede geen vonnis wil uitspreken over Afrikaners, die buiten hun moedertaal ook Engelsch goed machtig zijn en zich bij voorkomende gelegenheden van die taal bedienen. „Zoveel talen iemand kent, zoveel malen is hij mensch", heeft eenmaal een groot vorst gezegd. Waar een verstandig Engelschman, die zich hier in dit land vestigt, er op gesteld is, dat zijn kinderen Hollandsch zullen leeren, laat daar onze kinderen zoo zij daartoe den tijd, de gelegenheid en de middelen hebben, trachten boven en behalve hunne moedertaal ook de Engelsche taal machtig te worden. Dat kan niet anders dan de goede verstandhouding tusschen de beide nationaliteiten bevorderen en tot algemeen welzijn des lands strekken. Wij erkennen volgaarne het goede, door onze Engelsche landgenoten onder ons gedaan en willen hun

alle recht laten wedervaren; maar dat behoeft en mag niet geschieden door onze eigen zelfstandigheid en nationaliteit te verloochenen en af te zweren. „Eendracht maakt macht“, maar de eendracht eischt niet, dat de een zijn zelfstandigheid, zijn persoonlijkheid, zijn aard en karakter verloochene en opgeve ter wille van den anderen, en allerm minst is het nodig dat de Afrikaner zijn taal en nationaliteit afzwere om in vrede met zijn Engelsche landgenoten te leven. Elke rechtschape Engelschman zal de eerste zijn om dit te erkennen. Ook u, jonge en oude Transvalers, roep ik de woorden toe van onzen grooten Ned. dichter, bij mijn afscheid van de studenten te Stellenbosch hun als motto nagelaten:

„Afrikaner, wees u zelf“.

B Y L A E F .

(0.7)

Aanzoek om Subsidie.

(Van deze vorm moeten twee exemplaren worden ingevuld, waarvan er een aan de Schoolcommissie zal worden teruggezonden.)

1. Naam van de plaats: STERKFONTEIN.
2. Naam van de wijk: NOG NIET BEKEND. DISTRICT KRUGERSDORP.
3. Naam van den bewonder der Schoolplaats: (Ingeval van een Wijksschool): D.J. OOSTHUIZEN.
4. Volledig adres voor de School, met vermelding van naastbijgelegen Postkantoor: WIJKSSCHOOL TE STERKFONTEIN. P.K. KRUGERSDORP, VIA KRUGERSDORP.
5. Namen van de leden der schoolcommissie:

S.F. OOSTHUIZEN	Voorzitter.
O.A. OOSTHUIZEN	Secretaris.
O.A. OOSTHUIZEN	Penningmeester.
D.J. OOSTHUIZEN	A.J.H. VAN ZIJL.

6.	Naam, Voornaam en Ouderdom	Certifikaat	Godsdien- stige Gesindte	Gehuwd of Onge- huwd	Laaste Stand- plaats.
Hoofd	ALBERTUS	"SCHOOL	PROTES-	ONGE-	MALMES-
d.	BESTER	HIGHER".	TANT.	HUWD.	BURY.

School 21 JAREN

1e Ass.

2e do.

NB. Ingeval een onderwijzer(es) nog niet op het kantoor van Onderwijs geregistreerd is; moet dit Aanzoek vergezeld gaan van:

- a. Een Doopbewijs of Bewijs van Lidmaatschap eener Protestantsche gemeente;
- b. een bewijs van goed, zedelijk gedrag; en
- c. een bewijs van bevoegdheid als onderwijzer(es), door eene bevoegde autoriteit of de Schoolcommissie zelve afgegeven, altijd onder nadere goedkeuring van den Superintendent van Onderwijs.

7. Welk salaris zullen de onderwijzers per kwartaal ontvangen?

Hoofd, der school: £37. 10. 0.

Eerste assistent(e) £

Tweede do. £

7a. Hoe lang zal de school vermoedelijk blijven bestaan?

MINSTENS EEN JAAR.

8. Wat zijn de voorwaarden met den onderwijzer betreffende wederzijdsche opzegging?

DE SCHOOLCOMMISSIE OF ONDERWIJZER ZAL DRIE MAANDEN TE VOREN KENNIS GEVEN.

9. Datum van opening der school? 1st APRIL, 1895.

10. Getal kinderen, waarmede de school geopend is of zal worden? 22 KINDEREN.

11. Is er behoorlijke voorziening gemaakt voor schoolvertrek(ken), schoolmeubelen en buitengemakken (de laat-

- sten alleen voor Dorpsscholen)? JA.
12. Bestaat er gelegenheid voor kost en inwoning voor kinderen die van elders komen? JA.
13. Hoeveel bedraagt het kostgeld voor elk kind per maand? £2.
14. Hoeveel bedraagt het schoolgeld voor elk kind per maand? 2/6.
15. Zullen de Bijbelsche Geschiedenis en de Kerkmuziek, zoowel als de andere vakken, volgens de standaarden onderwezen worden(zie p. 25-30 van den Schoolgids)? JA
16. Zal de school geregeld met gebed geopen en gesloten worden? JA.
17. Hoeveel uren zal er per dag onderwijs gegeven worden, en hoe zijn de schooluren geregeld? 5 UREN PER DAG. DE SCHOOL UREN ZIJN GEREGLD, VAN 9 A.M. - 12 A.M. EN 2 P.M. TOT 4 P.M.
18. Zal de Hollandsche taal uitsluitend als de taal der school gebezigd worden, behoudens de bij wet toegestane uitzonderingen? JA.
19. Hoeveel weken vacantie zullen er per jaar gegeven worden? 5 WEKEN.

N.B. De gezamentlijke vacatiën mogen volgens de Wet het getal van acht weken per jaar bedragen; doch, daar het geregeld schoolgaan op buitenplaatsen aan zoo velerlei stoornis onderhevig is, ziet de Regeering niet gaarne, dat dáár de geregelde vacantiën de vier weken per jaar te boven gaan.

20. Wat is de afstand van de naaste stad, of dorp, of school? OMTRENT 9 MIJLEN.
21. Duidt (s.v.p.) aan, hoe de Inspecteur van Scholen het best de plaats bereiken kan. PER TREIN VAN PRETORIA NA KRUGERSDORP EN VANDAAR NOORDWAARTS PER RIJTUIG.

Wij, leden der Schoolcommissie en Onderwijzer(s) der bovengenoemde school, verklaren, dat de bovengemelde opgaven nauwkeurig en naar waarheid zijn, en dat wij naar ons beste vermogen zullen zorgen, dat de verschillende bepalingen der Wet op het Onderwijs in de Zuid-Afrikaansche Republiek worden nagekomen.

Datum: 22 APRIL 1895.

S.F. OOSTHUIZEN   Lid der Schoolcommissie

O.A. OOSTHUIZEN   do.

ALBERTUS BESTER   ONDERWIJZER.

Aan: Den Superintendent van Onderwijs in de Z.A. Republiek.

Pretoria.

Gesien en goedgekeurd TOT EERST VOLGENDE INSPECTIE
DEN 7 MEI 1895.

DR. N. MANSVELT. SUPERINTENDENT VAN ONDERWIJS.

N.B. De nieuwe Wet op't Onderwijs is tegen één shilling verkrijgbaar aan de Staatsdrukkerij en aan het Departement van Onderwijs, Pretoria¹.

BY LAE G².

(0.31).

Aan den Boekhouder van het Departement van Onderwijs.

Wel Ed. Heer,

Bij dezen verzoek ik U, alle subsidiegelden van het Gouvernement, mij als Penningmeester der Schoolcommissie te DRIEFONTEIN distrik KRUGERSDORP WIJK NO. 111 over het TWEEDE KWARTAAL van 1 APRIL - 30 JUNI toekomende en voor de ontvangst van welke gelden U door mij volmacht is verleend, uit te betalen aan DEN ONDERWIJZER N. VALLENTGOED die U daarvoor namens mij in mijne voormeld hoedanig-

---

1. Staatsargief Pretoria; Argiefstuk, O.R. 3140/95.

2. O.D. 106/3, O.R. 10530/99.

heid kwitantie zal verleenen.

H.A. Alberts.

Penningmeester der Schoolcommissie.

te DRIEFONTEIN dist. KRUGERSDORP.

N. VALLENTGOED.

Handtekening van den persoon, aan wien de gelden moeten worden uitbetaald.

Getuigen voor bovenstaande handteekeningen:

1. D. du Plessis.

2. J.F. du Toit.

B Y L A E H^l.

V o l m a c h t.

Ik de ondergeteekende, J.C. Mulder, Penningmeester der ondersteunde school te Rietvlei Wijk No. 111 dist. Krugersdorp, verklaar hiermede te machtigen den Heer J.F. du Toit, Onderwijzer aan bovengenoemde school, tot de ontvangst mijner schoolsubsidieën en schoolhuur loopende over de maanden April, Mei en Junie 1899 en verder om te teekenen waar zulks behoort te geschieden.

J.C. Mulder, Penningmeester.

Getuigen:

J.H. Nel

A.H. Mulder

Rietvlei Dist. Krugersdorp

29 Juni 1899.

BYLAE I¹.

Krugersdorp 19 Feb. 1898.

Den Wel Ed. Heer

Sup. v. Onderwijs

Pretoria

Wel Ed Heer

In antwoord op UEd. brief No. 1968/98 van den 15 deser, het ik de eer U Ed te berichten dat onze school achteruit gaan. Ten eerste omdat hier andere private scholen opgericht worden waarin beide de Hollandsch en Engelsche talen op gelijke voet geleerd worden, daardoor worden de meeste Kinderen van Ouders die betalen Kunnen afgetrokken en blijft alleen de Kinderen van arme ouders in onze school over. Tweede omdat onze school lokaal te klein is, zoodat wij een anderen gebouw moest huren voor eene gedeelte van de Kinderen, welke huur zwaar is om op te brengen, wij Kunnen geen geld krijgen om ons school te vergrooten tenzij, dat wij ons private eigendommen daaronder verbinden hetwelk onmogelijk is. Ons begeerte is dat U Ed overkomt en perzoonlijk bekend word met alles, en ons dan een weg aanwijst, of de school overneemt.

Wij zullen verblijd zijn om u op Zaterdag den 26st aant te ontmoeten.

Ik heb de eer te zijn

U dw dienaar

J.C. Human.

Voorzitter Sc.K.

---

1. O.D. 70/3, O.R. 2547/98.

B Y L A E J¹.

Landdrosstkantoor,
Dist. Krugersdorp
8 Maart 1900.

B.B. No. 188/00

Wel EdG Heer

Supt. van Onderwijs

Pretoria.

Wel EdGest Heer,

Naar aanleiding van UEd Gest. „Kennisgewing" d.d. 3.10.1899 ben ik verzocht UEd Gest. in gesloten Certificaat toe te zenden betreffende speciale maandelijksche toelage toekomende aan het Hoofd der School te Rietvlei wijk 3 - den Heer J.F. du Toit voor de maand October 1899, bedragende £10.

De heer du Toit heeft sedert 1 Oktober tot ongeveer einde November 1899 geëgeerd als w.d. Veldcornet van wijk 3, en ná dien tijd was hij steeds op Commando geweest, en werd op of omtrent 27 Feb. l.l. door den vijand prisonier genomen bij Colenco.

Daar ik slechts één vorm van een Certif. had, kon ik slechts het Certif. over October opzenden.

Ik verzoek UEd. Gest. dus beleefd om mij zegge 5 vormen te zenden voor de volgende maanden.

Verder verzoek ik UEd Gest. beleefd om de toelage £10 over October aan mij te zenden, daar de vrouw het zeer noodig heeft.

Ik heb de eer te zijn

UEd Gestdwdr.

H. Hugo

Landdrost.

N.B. Er is geen een der Commissie Leden overgebleven om het Cert. te teekenen.

B I B L I O G R A F I E.

1. ALBERTYN, C.F. EN ANDER.

Die Afrikaanse Kinderensiklopedie, deel 11 -
Nasionale Pers, Kaapstad, 1948.

2. ARGIEFSTUKKE, UNIE-GEBOU, PRETORIA.

- a) Afdeling Onderwysdepartement, O.D. Bande 1 - 326.
- b) Colonial Secretary, Correspondence (Col. Sec.).
- c) Leyds Argiefstukke (L.A.).
- d) Lieutenant Governor, Correspondence (Lt. G.).

3. BADENHORST, W.J. EN ANDER.

Wonderdade van God. Jubileum-Gedenkboek van die
N.H. of G. Kerk van Suid-Afrika (1842 - 1942) -
Voortrekkerpers Bpk., Johannesburg, 1942.

4. BASSON, M.A.

Die Voertaalvraagstuk in die Transvaalse Skoolwese -
Voortrekkerpers Bpk., Johannesburg, 1944.

5. BEAK, G.B.

The Aftermath of the War -
Edward Arnold, London, 1906.

6. BOESEKEN, A.J.

Geskiedenis Atlas vir Suid-Afrika -
Nasionale Pers, Kaapstad, 1948.

7. BOSMAN, I.D. EN ANDER.

Historiese Studies, Jaargang 5, Maart 1944 -
Universiteit van Pretoria, 1944.

8. BOT, A.K.

Die ontwikkeling van Onderwys in Transvaal
1836 - 1951 -
Staatsdrukker, Pretoria, 1951.

9. BREDELL, H.C. EN GROBLER, P.

Gedenkskrifte van Paul Kruger.
In Afrikaans oorgesit deur J.M. Lange en J. Ploeger -
J.L. van Schaik, Pretoria, 1947.

10. BREYTENBACH, J.H. EN ANDER.

Gedenkalbum van die Tweede Vryheidsoorlog -
Nasionale Pers, Kaapstad, 1949.

11. BRITSE BLOUBOEKE (Cd.).

No. 819: Reports on the working of the Refugee
Camps in the Transvaal, Orange River
Cdony, Cape Colony and Natal, 1901.

No. 853: Further Papers relating to the working
of the Refugee Camps in the Transvaal,
Orange River Colony, Cape Colony and
Natal, 1901.

No. 893: Report on the Concentration Camps in
South Africa by the Committee of Ladies
appointed by the Secretary of State of
War, 1902.

No. 902: Further Papers relating to the working
of the Refugee Camps in South Africa,
1902.

No. 942 Statistics on the Refugee Camps in
& 1161: South Africa, 1902.

12. BROSJURE.

Krugersdorp -
Stadsraad van Krugersdorp, 1936.

13. BURGER, B.

Geskiedenis van Krugersdorp 1887 - 1951 -
Stadsraad van Krugersdorp, 1952.

14. COETZEE, J. CHRIS.

a) Die Geroïormeerde Beginsel en die Onderwys
in Transvaal -

Nasionale Pers, Bloemfontein, 1939.

b) Die Geskiedenis van die Onderwys in Potchef-
stroom 1838 - 1938. Hoofstuk 11 in „Potchef-
stroom 1838 - 1938" -

Afrikaanse Pers, Johannesburg, 1939.

c) Onderwys in Transvaal 1838 - 1937 -

J.L. van Schaik, Pretoria, 1941.

15. DAGBOEK.

Moj. Susanna Vorster (wyle mev. S. Engelbrecht)
van Swartkop, 9 Oktober 1900 - 11 November 1902.

In besit van mev. H. Engelbrecht van Oli-
fantshoek distrik Rustenburg.

16. DEPARTEMENTELE UITGAWES VAN TRANSVAALSE ONDERWYS.

a) Superintendent van Onderwys, Z.A. Republiek.

(i) Verslag van den Staat van het Openbaar
Onderwijs in de Z.A. Republiek over het
dienstjaar 1883; 1884; 1885; 1886; 1887;
1888; 1889.

(ii) Verslag van den toestand van het Gesubsidi-
eerd Onderwijs in de Z.A. Republiek
over het dienstjaar 1890; 1891; 1892.

(iii) Verslagen van het Departement van Onder-
wijs en de daarmee in verband bestaande
Staatsinstellingen in de Z.A. Republiek
over het dienstjaar 1893; 1894.

(iv) Verslagen van den Staat van het Onderwijs
en de onder het Departement van Onderwijs
ressorterende Staatsinrichtingen in de
Z.A.R. over het dienstjaar 1895; 1896;
1897; 1898.

(v) Verslag van de Schoolinspektiën, 1892 -
1897.

(vi) De Schoolgids, 1892; 1895; 1897; 1898.

b) Report of the acting Director of Education for
the half-year ending June 30th 1901.

c) Transvaal and Orange River Colony Public Educa-
tion: Report of the Director of Education for
the period November 1900 to February 1904.
(New edition).

d) Direkteur van Onderwys, Transvaal,
Jaarverslag 1903 - 1939.

17. DEVITT, N.

The Concentration Camps in South Africa during
the Anglo-Boer War of 1899 - 1902 -

Shuter & Shooter, Pietermaritzburg, 1941.

18. DU PLESSIS, C.J.N.

Uit de Geschiedenis van de Zuid-Afrikaansche
Republiek en van de Afrikaanders -

De Bussy, Pretoria, 1898.

19. ENGELBRECHT, S.P.

Thomas François Burgers -

De Bussy, Pretoria, 1933.

20. GIE, S.F.N.

Geskiedenis vir Suid-Afrika, deel 11 -

Pro Ecclesia, Stellenbosch, 1928.

21. GRAY, J.

Payable Gold -

Central News Agency, Johannesburg, 1937.

22. HEADLAM, C.

The Milner Papers, Volume 11, (South Africa)
1899 - 1905 -

Cassel & Co., London, 1933.

23. HECKFORD, S.

A Lady Trader in the Transvaal -

Sampson, Low, Marston, Searle & Rivingston,
London, 1882.

24. HOBHOUSE, E.

Die Smarte van die Oorlog en wie dit gely het.

Uit die Engels vertaal deur dr. N.J. v.d.
Merwe -

Nasionale Pers, Kaapstad, 1943.

25. KAARTE.

a) Jeppe's Map of the Transvaal or S.A. Republic -
Pretoria, 1899.

b) Map shewing the Magisterial Districts of Krugers-
dorp, Johannesburg, Germiston and Boksburg -
Surveyor General's Department, Pretoria, 1909.

c) Topo-kadastrale Serie, Vol 12 -

Departement van Lande, Pretoria, 1948.

26. KERKE.

- a) Gereformeerde Gemeente Krugersdorp.
  - (i) Gedenkskrif (1896 - 1946).
  - (ii) Notuleboeke.
- b) Nederduits Hervormde Gemeente Krugersdorp.
Notuleboeke.
- c) Ned. Herv. of Geref. Gemeente Krugersdorp.
  - (i) Gedenkskrif (1890 - 1940).
  - (ii) Lidmateregister (1899 - 1902).
  - (iii) Notuleboeke (1890 - 1939).
- d) Ned. Herv. of Geref. Kerkargief Pretoria.
  - (i) Godsdienverslae, Gemeente Krugersdorp.
(R.R. stukke).
  - (ii) Godsdienverslae, Gemeente Roodepoort.

27. KERKLIKE UITGAWE.

De Vereeniging - Kerkblad der N.H. of G. Kerk
(1892 - 1899).

28. KOERANTE.

- a) Krugersdorpse.
  - (i) De Voortrekker (1898 - 1899).
  - (ii) The Krugersdorp Standard (1898 - 1899;
1902 - 1907).
  - (iii) Ons Volk (1895 - 1899).
- b) De Volkstem (1888 - 1891).
- c) The Star (1891 - 1899).

29. LUGTENBURG, A.H.

Geskiedenis van die Onderwys in die S.A. Repu-
blik (1836 - 1900) -

J.L. van Schaik, Pretoria, 1925.

30. MALHERBE, E.G.

Education in South Africa 1652 - 1925 -

Juta & Co., Cape Town, 1925.

31. MEDEDELINGS.

- a) Dames wat in die Krugersdorpse Konsentrasiekamp
was: Mevv. J.J. Dippenaar, D.J. Stapelberg,

- M. Kloppers, A. Fouche, A.S. Neethling en H. Engelbrecht.
- b) Hoofde van Skole: C.G. Snyman, T. Cronje, J.A. Vogel, M.L. Brink, dr. M.J. Kok, F.J. Kloppers, D.A. Muller, P.P. Breytenbach, M.J. Claassen en mej. M. Ambrose.
- c) Ou ingesetenes: mevv. C.M. du Toit, M.C. Mulder, mnre. J. Bothma, C.J. Powell, N.M. Bessinger, J. Grundlinch, M.H.O. Kloppers snr., D.J. de Kock, C. Wolvaardt, J.F. Möller, J.C. Kotze, J.C.H. Smelt.
- d) Z.A.R.-onderwysers: R. van Mazyk, N. Vallentgoed, F. Eybers, C.K. Hamman, J. van Dyl.
32. NAUDE, J.F.
 Vechten en Vluchten van Beyers en Kemp -
 Nygh en van Dit? , Rotterdam, 1903.
33. NIENABER, D.S.
 Begrafnisboek: De Bestier van Dooden in Krugersdorp Kamp.
 Lys van gestorwenes in die Krugersdorpse konsentrasiekamp 19 Mei 1901 - 15 Junie 1902.
 In bewaring van mev. D.J. Stapelberg.
34. ORGAAN VAN TRANSVAALSE ONDERWYSERSVERENIGING.
 Onderwysblad nrr. 586, 609, 611.
35. PAARDEKRAAL - FEESKOMMISSIE.
 a) Feesprogram 1946.
 b) Feesprogram 1951.
36. PAYNE, C.M.
 An outline of the history of Roodepoort-Maraiburg - Parts 1 and 11 -
 Stadsraad van Roodepoort-Maraiburg, 1948.
37. PAMFLETTE.
 a) Die behoud van Afrikaanse skole. Referate gelewer by die Kerklike kongres oor enkelmediumskole - Desember 1942 -
 Voortrekkerpers Bpk., Johannesburg, 1944.

b) Moedertaal Onderwys -

Hoofde van Afrikaansmediumskole op die Rand.

38. PRAAGH, L.V.

The Transvaal and its mines.

In „The Encyclopedic History of the Transvaal” -

Praagh & Lloyd, London, 1906.

39. PRELLER, G.S.

a) Andries Pretorius -

Afrikaanse Pers, Johannesburg, 1937.

b) Ons Goudroman -

Shuter & Shooter, Pietermaritzburg, 1935.

40. SKOLE.

a) Jaarblaaie en Gedenkblaaie.

(i) Burgershoopskool, Gedenkblad 1903 - 1943.

(ii) Florida English Medium School, Magazine, Jubilee edition 1953.

(iii) Hoër Handelskool Krugersdorp, Aandenkingsblad 1927 - 1948.

(iv) Krugersdorp High School, Magazine 1916; Magazine 50th Anniversary 1903 - 1953.

(v) Krugersdorp-Noord-skool, Gedenkblad 1940.

(vi) Krugersdorp-Wes-Afrikaansmedium Intermediêre Skool, Feesalbum 1913 - 1943.

(vii) Monument-hoërskool, Gedenk-uitgawe 1942.

(viii) Nooitgedacht-skool, Skoolblad 1951.

b) Skooljoernale van die volgende skole:

Arthur Matthews, Boschkop, Bloubank, Burgershoop, Elandsvlei, Fairland, Florida E.M., Hamberg, Hartebeestfontein, Kerkstraat, Krugersdorp East, Krugersdorp High, Krugersdorp Town, Krugersdorp Secondary, Krugersdorp West E.M., Lewisham, Monument-hoër, Meadowlands, Muldersdrift, Nooitgedacht, Oatlands, Roodepoort-Noord-A.M., Roodepoort E.M., Roodewal, Venterspost, en West Rand Consolidated Mine, en

Westonaria

c) Toelatingsregisters.

Driefonteinskool, Fairlandskool, Roodepoort
English Medium School.

41. SKOOLKOMMISSIES.

a) Brieweboek, Maraisburg School.

b) Notules.

(i) Kerkstraatskool.

(ii) Roodepoort-Noord-A.M.-skool.

(iii) Venterspostskool.

c) Notules van Beherende Liggaam.

(i) Monument-hoërskool.

(ii) Krugersdorp High School.

42. SKOOLRAADSARGIEF.

a) Notuleboeke.

(i) Witwatersbergse Skoolraad.

(ii) Witwatersrand-Wes-Skoolraad.

b) Kwartaalstate Desember 1936 en 1939.

c) Lêers met korrespondensie.

d) (i) Minutes of the Krugersdorp Secondary
School Committee 25.6.1906 - 28.2.1913.

(ii) Minutes of the Florida School Committee,
24.6.1908 - 10.8.1910.

43. SMIT, A.P.

Ons Kerk in die Goudstad 1887 - 1947 -

Nasionale Pers, Kaapstad, 1948.

44. S.N.D.

The Boers and the War -

Simpkin, Marshall, Hamilton, Kent & Co.,
London, 1902.

45. SNYMAN, J.J.

'n Kort geskiedenis van Randfontein en distrik -

Voortrekkerpers, Johannesburg, 1952.

46. SPOELSTRA, B.

Ons Volkslewe -

J.L. van Schaik, Pretoria, 1924.

47. STAATSKOERANT.

Staatskoerant van die Unie van Suid-Afrika,
21.2.1936.

48. STADSRAAD VAN KRUGERSDORP.

a) Mayor's Minutes 1903 - 1917.

b) Stadsraadsnotules 1918 - 1939.

49. STRUBEN, H.V.

Recollections and Adventures 1850 - 1911 -
Maskew Miller, Cape Town, 1920.

50. TRANSVAAL.

Transvaal Administration Reports 1902 - 1903.

51. VAN DER LOO, C.J.

Leven en Vryheid -

Arnhem-Nymegen, Gebr. E. & M. Cohen,
Amsterdam, 1901.

52. VAN DYK, J.H.

Die Paardekraal-Monument -

Stadsraad van Krugersdorp, 1936.

53. VAN RIET LOWE, C.

Gedenkwaardighede van Suid-Afrika -
Staatsdrukker, Pretoria, 1941.

54. VERHANDELINGE (Ongepubliseerd).

a) Basson, M.A.

Die Britse invloed in die Transvaalse Onder-
wys (1836 - 1907) -

D.Ed. Universiteit Pretoria, 1950.

b) Bekker, J.H.

Onderwys in die Bo-Moot, gesien teen die ag-
tergrond van die Transvaalse Onderwysgeskie-
denis -

M.Ed. Potchefstroomse Universiteitskollege,
1950.

c) Gregory, M.J.

Die strewe van die „Council of Education" van Johannesburg vergelyk met die manne van Christelik-nasionale Onderwys -

M.Ed. Universiteit Witwatersrand, 1939.

d) Ploeger, J.

Onderwys en Onderwysbeleid in die Z.A.R. onder ds. S.J. du Toit en dr. N. Mansvelt 1881 - 1900 -

Dr. Universiteit Pretoria, 1945.

e) Snyman, J.J.

(i) 'n Histories-kritiese studie van die onderwys van blankes in die distrik Marico, Transvaal 1848 - 1948 -

M.Ed. Universiteit van S.Afrika, 1948.

(ii) 'n Histories-kritiese studie van die Smuts-Onderwyswet van 1907 -

Dr. Potchefstroomse Universiteit, 1951.

f) Symington, F.C.

(i) Die Konsentrasiekampskole in die Transvaal en Oranje-Vrystaat -

M.Ed. Universiteit Pretoria, 1943.

(ii) Onderwys in Transvaal gedurende die Kroonkolonie-periode 1900 - 1907 -

D.Ed. Universiteit Pretoria, 1948.

g) Van der Merwe, J.L.

Geskiedenis van die ontwikkeling van die onderwys in Rustenburg -

M.Ed. Universiteit van S.Afrika, 1945.

h) Van Tonder, J.J.

Onderwysontwikkeling aan die Witwatersrand tot 1899 -

Dr. Universiteit Pretoria, 1950.

- i) Van Wyk, G.J.
'n Regionale studie van die plase Olievenhoutpoort No. 1, Boschkop No. 2, Wilgespruit No. 3 en Weltevreden No. 4 geleë in die distrik Roodepoort, Transvaal -
M.A. Universiteit Pretoria, 1944.
- j) Venter, P.
Die groei van onderwysaangewentelheid in Johannesburg 1886 - 1920 -
Dr. Potchefstroomse Universiteit, 1950.
- k) Vogel, J.A.
Education during the Milner Regime -
M.Ed. Universiteit Witwatersrand, 1939.
55. VRIENDENKRING.
Brieweboek. -
In T.O.-argief Johannesburg.
56. V.V.O.O.Z.A.
Gedenkboek 1893 - 1918 -
J.L. van Schaik, Pretoria, 1918.
57. WALKER, E.A.
A history of South Africa -
Longmans, Green & Co., London, 1935.
58. WETGEWING.
De Locale Wetten der Zuid Afrikaansche Republiek 1887 - 1899.
59. WORMSER, J.A. Jnr.
Een der oorzaken van den oorlog in Zuid Afrika en iets over het onderwijs in Transvaal -
Höveker en Wormser, Amsterdam, 1900.
60. WORSFOLD, W.D.
The reconstruction of the new Colonies under Lord Milner -
Kegan Paul Trench, Trübner & Co., London, 1913.

61. ZUID AFRIKAANSCH E REPUBLIEK.

- a) Notulen van den Uitvoerende Raad 1887 - 1899.
- b) Staats Courant 1887 - 1899.
- c) Bijvoegsel tot de Staats Courant.

RUSTENBURG

PRETORIA

JOHANNESBURG

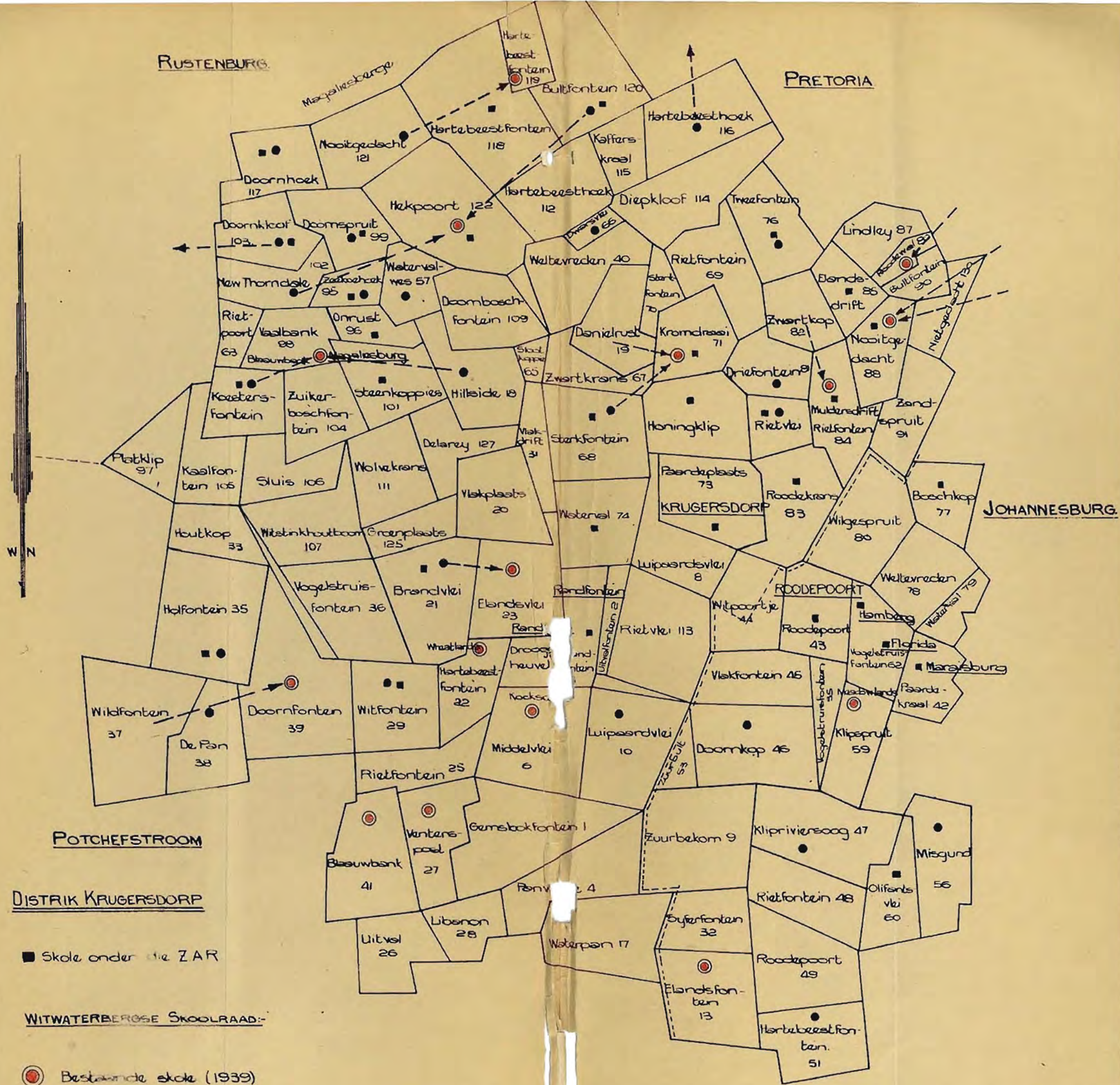
POTCHEFSTROOM

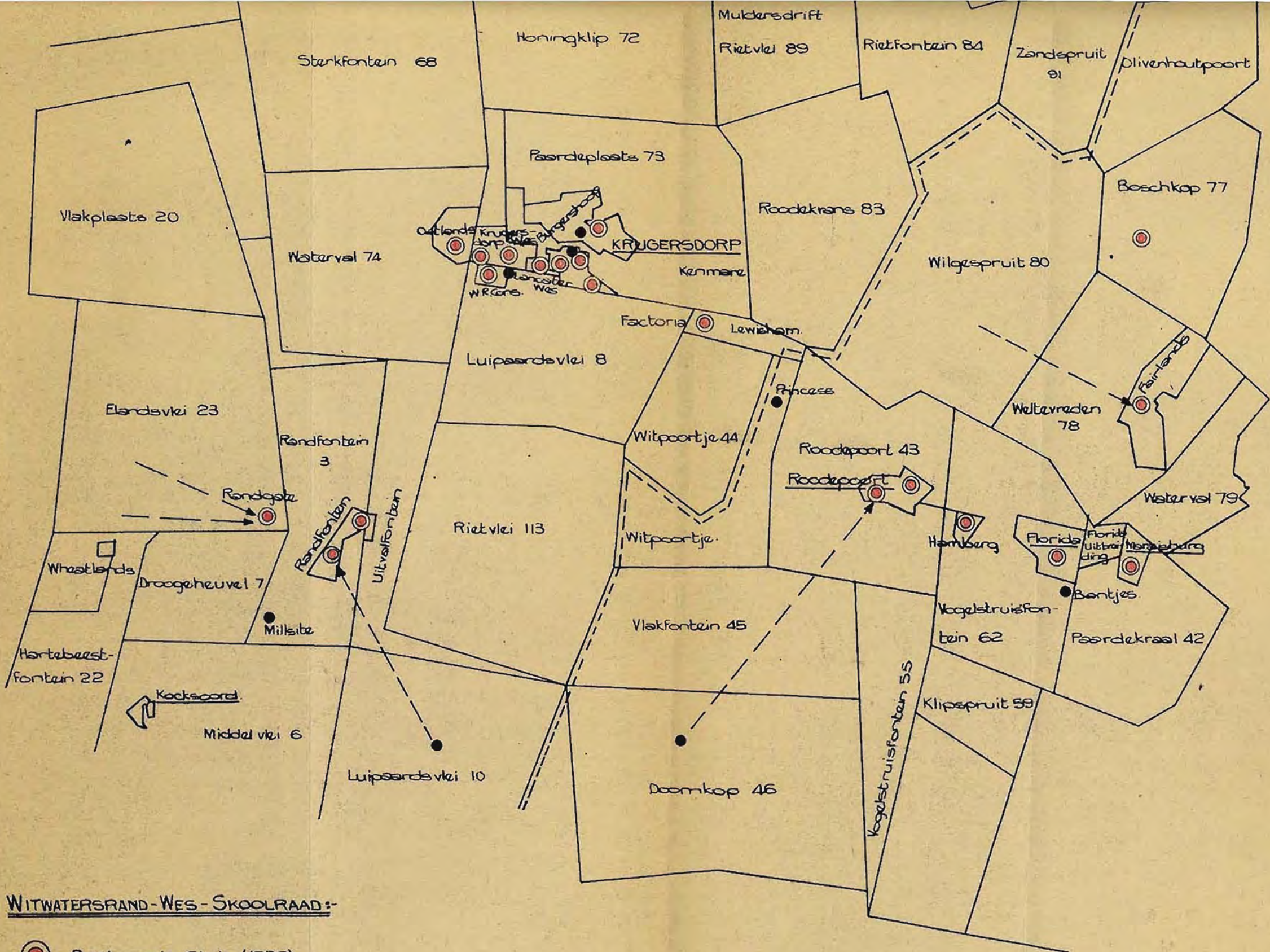
DISTRIK KRUGERSDORP

■ Skole onder die ZAR

WITWATERBERGSE SKOOLRAAD:-

● Bestaande skole (1939)

WITWATERSRAND-WES - SKOOLRAAD:-

- Bestaende Skole (1939).
- Skole wat gesluit is.
- Busvervoerskemas